

Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького

Кафедра оториноларингології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з *Оториноларингології*
для студентів IV курсу медичного факультету

Львів – 2024

Методичні рекомендації підготовлені:

к.м.н., доцент Оксана МОСКАЛИК
к.м.н., доцент Андрій БАРИЛЯК
к.м.н., доцент Олександр СЕМЕНЮК
к.м.н., асистент Олеся ЧОРНИЙ

Відповідальний за випуск:

перший проректор з науково-педагогічної роботи Львівського національного медичного університету, доцент Ірина СОЛОНИНКО

Рецензент:

Завідувач кафедри ортодонції, ЛНМУ імені Данила Галицького,
професор Наталія ЧУХРАЙ

Методичні рекомендації рекомендовані до друку профільною методичною комісією з хірургічних дисциплін протокол № 23 від “23” січня 2024 р.

ЗМІСТ

Зміст	3
Тематичні плани.....	4
Оцінювання.....	5
Заняття 1.....	7
Заняття 2.....	8
Заняття 3.....	10
Заняття 4.....	11
Заняття 5.....	12
Заняття 6.....	14
Заняття 7.....	16
Заняття 8.....	17
Заняття 9.....	19
Заняття 10.....	20
Заняття 11.....	22
Заняття 12.....	23
Заняття 13.....	24
Перелік питань з оториноларингології, які виносяться на підсумковий контроль	26

Тематичні плани

Таблиця 1

Тематичний план лекцій з оториноларингології

№ п/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Зовнішній отит . Гострий середній отит. Мастоїдит. Хронічний гнійний середній отит. Отогенні внутрішньочерепні ускладнення.	2
2.	Хвороби носа і приносних пазух. Риногенні орбітальні та внутрішньочерепні ускладнення.	2
3.	Гострі та хронічні хвороби горла. Хвороби гортані.	2
4.	Невідкладні стани у отоларингології	2
	Всього	8

Таблиця 2

Тематичний план практичних занять з оториноларингології

№ п/п	Тема заняття	К-сть годин	Місце проведення
1.	Введення у спеціальність. Ендоскопічні методи дослідження ЛОР-органів. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження зовнішнього та середнього вуха.	3	Навчальна кімната
2.	Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження слухового і вестибулярного аналізатора.	3	Навчальна кімната
3.	Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження носа, приносних пазух, глотки і гортані. Хемосенсорна і синоназальна дисфункція при SARS-CoV-2(COVID-19).	3	Навчальна кімната
4.	Хвороби зовнішнього та середнього вуха. Ускладнення.	3	Навчальна кімната
5.	Хронічний гнійний середній отит (мезотимпаніт, епітимпаніт). Ускладнення.	3	Навчальна кімната
6.	Негнійні хвороби вуха.	3	Навчальна кімната
7.	Гострі та хронічні хвороби носа. Ускладнення.	3	Навчальна кімната
8.	Гострі та хронічні хвороби приносних пазух в т.ч. симптоми SARS-CoV-2 (COVID-19).Ускладнення.	3	Навчальна кімната
9.	Гострі хвороби горла. Ускладнення.	3	Навчальна кімната
10.	Хронічні хвороби горла.	3	Навчальна кімната
11.	Гострі та хронічні хвороби гортані. Ускладнення.	3	Навчальна кімната
12.	Травми, сторонні тіла, кровотечі ЛОР-органів та невідкладна допомога при них.	3	Навчальна кімната
13.	Пухлини ЛОР- органів. Інфекційні гранульоми верхніх дихальних шляхів.	1	Навчальна кімната
	Всього:	37	
	Підсумковий контроль – Диференційний залік	1	Навчальна кімната

Тематичний план самостійних занять з оториноларингології

№ п/п	Тема заняття	К-сть годин
1.	Диференційна діагностика порушень звукопровідного та звукосприймального апаратів.	2
2.	Отогенні внутрішньочерепні ускладнення та отогенний сепсис.	2
3.	Носовий клапан, остеомеатальний комплекс.	2
4.	Деформація зовнішнього носа. Ринопластика.	3
5.	Функціональні захворювання голосового апарату.	3
6.	Фізіологія лімфаденоїдного глоткового кільця.	3
7.	Методи дослідження нюху. Порушення нюху при SARS-CoV-2 (COVID-19). Методи реабілітації при порушеннях нюху.	3
8.	Ускладнення ангін.	3
9.	Алергічні хвороби ЛОР-органів.	3
10.	Мікози ЛОР-органів.	3
11.	Фітотерапія в оториноларингології.	3
12.	Фізіотерапія в оториноларингології.	3
13.	Носові кровотечі. Причини, методи зупинки.	3
14.	Сторонні тіла ЛОР-органів.	3
15.	Злоякісні пухлини глотки.	3
16.	Ураження ЛОР-органів в бойових діях(акутравма, баротравма).	3
	Всього:	45

Примітка:

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному практичному занятті за 4-рьох бальною шкалою.

Знання студентів оцінюється як з теоретичної, так із практичної підготовки за такими критеріями:

«**відмінно**» – студент бездоганно засвоїв теоретичний матеріал, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми або навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«**добре**» – студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

«**задовільно**» – студент в основному опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань практичного характеру, виявляє неточність у знаннях, не вмів оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«незадовільно» – студент не опанував навчальний матеріал теми (дисципліни), не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Студент вважається допущеним до заліку, якщо він виконав усі види робіт, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом та робочою програмою.

Оцінка із дисципліни «Оториноларингологія»

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до екзамену становить 120 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до екзамену становить 72 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за традиційною шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$X = \frac{CA \times 120}{5}$$

5

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4 – бальна шкала	200 – бальна шкала
5	120
4,95	119
4,91	118
4,87	117
4,83	116
4,79	115
4,75	114
4,7	113
4,66	112
4,62	111
4,58	110
4,54	109
4,5	108

4 – бальна шкала	200 – бальна шкала
4,45	107
4,41	106
4,37	105
4,33	104
4,29	103
4,25	102
4,2	101
4,16	100
4,12	99
4,08	98
4,04	97
3,99	96
3,95	95

4 – бальна шкала	200 – бальна шкала
3,91	94
3,87	93
3,83	92
3,79	91
3,74	90
3,7	89
3,66	88
3,62	87
3,58	86
3,54	85
3,49	84
3,45	83
3,41	82

4 – бальна шкала	200 – бальна шкала
3,37	81
3,33	80
3,29	79
3,25	78
3,2	77
3,16	76
3,12	75
3,08	74
3,04	73
3	72
Менше 3	Недостатньо

Максимальну кількість балів, яку може набрати студент при складанні диференційного заліку становить 80.

Мінімальна кількість балів при складанні диференційного заліку – не менше 50.

Оцінка із дисципліни визначається, як сума балів за поточну діяльність (не менше 72) та балів за диференційний залік (не менше 50).

Заняття 1

Тема: *Введення у спеціальність. Ендоскопічні методи дослідження ЛОР-органів. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження зовнішнього і середнього вуха.*

1. **Актуальність теми:** хвороби верхніх дихальних шляхів та вуха є однією з найпоширеніших патологій серед всіх верств населення. Тому володіння методикою та технікою візуального обстеження ЛОР-органів є необхідною умовою не тільки для подальшого засвоєння наступних тем практичних занять з оториноларингології, але й для підготовки сучасних високопрофесіональних фахівців загальної практики – сімейних лікарів, оскільки третина усіх хворих потребує консультативної та лікувальної допомоги оториноларинголога. Знання клінічної анатомії та фізіології слухового аналізатора дає можливість вчасно розпізнати ураження цього органу, встановити правильний діагноз, призначити і виконати адекватну терапію.
2. **Тривалість заняття** – 3 академічні години.
3. **Мета заняття:** оволодіти методикою та технікою огляду оториноларингологічного хворого, технікою користування налобним рефлектором, отоскопом. Засвоїти методику отоскопії, риноскопії (передньої і задньої), орофарингоскопії, непрямой ларингоскопії. Вивчити клінічну анатомію та фізіологію зовнішнього та середнього вуха.
4. **Студент повинен знати:**
  - організацію робочого місця ЛОР – лікаря;
  - порядок, техніку та методику ендоскопічного обстеження оториноларингологічного хворого;
  - як виглядає ендоскопічно нормальна картина вуха, носа, горла і гортані;
  - клінічну анатомію зовнішнього та середнього вуха;
  - особливості будови вуха у дітей;
  - нормальну та патологічну фізіологію середнього вуха.
5. **Студент повинен вміти:**
  - користуватися налобним рефлектором, отоскопом;
  - провести отоскопію і дати оцінку отриманим ендоскопічним даним;
  - провести передню і задню риноскопію та дати оцінку отриманим результатам;
  - провести орофарингоскопію, оцінити стан слизової оболонки порожнини рота та ротоглотки;
  - виконати непрямую ларингоскопію, оцінити отримані дані.
6. **Контрольні питання:**
  - Ендоскопічні методи дослідження ЛОР – органів.
  - Анатомо-топографічні особливості зовнішнього вуха.
  - Розміри, відділи та форма зовнішнього слухового ходу у дітей та дорослих, особливості будови шкіри і хрящового скелету, їх вплив на виникнення і перебіг захворювань середнього вуха.
  - Анатомічні структури, які належать до середнього вуха.
  - Анатомія барабанної порожнини (слухові кісточки, м'язи, тимпанальні синуси, топографія лицевого нерва).
  - Будова і функції барабанної перетинки.
  - Анатомія і функції слухової труби.
  - Фізіологія і патофізіологія слухової труби.
  - Будова соскоподібного паростка (варіанти пневматизації та її значення для розвитку патологічних процесів в середньому вусі).
  - Фізіологія звукопроведення.

7.Список рекомендованої літератури:

- 1.Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Дєєва — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцера О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Барияк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В.,Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Дитяча ринологія. Навч.-метод. посібник / під ред. Ф. Юрочка, А. Косаковського, В. Шкорботуна. — Львів: Мс., 2020. — 288 с., іл.
5. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 2

Тема: Клінічна анатомія, фізіологія, методи дослідження слухового та вестибулярного аналізатора.

1. **Актуальність теми:** володіння методикою і технікою обстеження слухового та вестибулярного аналізатора у дорослих і дітей необхідне для встановлення правильного діагнозу та визначення подальшої лікарської тактики. Серед факторів, які негативно впливають на орган слуху можуть бути інфекційні, токсичні, судинні, травматичні та багато інших, тому методами обстеження слухового аналізатора мають володіти різні за фахом лікарі, особливо сімейний лікар. Навіть незначні розлади з боку вестибулярного апарату можуть бути першими симптомами ураження головного мозку (пухлини, аневризми, інсульт, ангіопатії, хронічні інтоксикації та ін.), мозочку, зорового аналізатора та інших органів та систем організму. Тому знання анатомії, фізіології вестибулярного аналізатора є необхідні для широкого кола фахівців.
2. **Тривалість заняття** – 3 академічні години.
3. **Мета заняття:** навчитися проводити акуметрію, оцінювати результати аудіометрії та акустичної імпендансометрії, оцінювати дані рентгенографії, КТ та МРТ скроневої кістки, проводити топічну та диференційну діагностику уражень слухового та вестибулярного апаратів.
4. **Студент повинен знати:**
  - клінічну анатомію внутрішнього вуха;
  - вікові особливості будови вуха;
  - фізіологію слухового аналізатора;
  - фізіологію вестибулярного аналізатора;
  - суб'єктивні методи дослідження слуху: дослідження слуху мовою, камертонами, тональну порогову і надпорогову аудіометрію, мовну аудіометрію;
  - об'єктивні методи дослідження слуху: акустичну імпендансометрію, реєстрацію слухових викликаних потенціалів;
  - дослідження спонтанних вестибулярних порушень: запаморочення, спонтанного, позиційного та пресорного ністагму, статокінетичної стійкості, вегетативних розладів.
5. **Студент повинен вміти :**
  - виконати отоскопію;
  - визначити рухомість барабанної перетинки;
  - дослідити слух за допомогою мови;

- проводити камертональні проби (Вебера, Швабаха, Рінне, Федерічі, Желле) та вміти їх оцінювати;
- проводити аналіз аудіограм;
- оцінювати основні типи тимпанограм;
- виконати дослідження спонтанних вестибулярних порушень.

6. Контрольні питання:

- Будова слухового аналізатора (системи звукопроведення та звукосприйняття).
- Методика перевірки слуху за допомогою мови.
- Звукосприйняття, теорії слуху.
- Камертональні проби (Рінне, Вебера, Швабаха, Желе, Федерічі, Бінга), техніка та мета обстеження.
- Принципи тональної аудіометрії.
- Принципи надпорогової аудіометрії.
- Методи обстеження слухової труби.
- Принципи об'єктивної аудіометрії та тимпанометрії.

7.Список рекомендованої літератури:

- 1.Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Деєва — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцери О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Баріляк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В.,Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Дитяча ринологія. Навч.-метод. посібник / під ред. Ф. Юрочка, А. Косаковського, В. Шкорботуна. — Львів: Мс., 2020. — 288 с., іл.
5. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мошнич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 3

Тема: Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження носа, приноскових пазух, глотки і гортані. Хемосенсорна і синоназальна дисфункція при SARS-CoV-2(COVID-19).

1. **Актуальність теми:** хворі з патологією верхніх дихальних шляхів(ВДШ) звертаються до лікарів практично всіх спеціальностей. Нерідко причиною хронічного перебігу трахеобронхіту може бути латентний синуїт чи, навпаки, синуїт може бути спричинений хронічною патологією носа чи бронхів. Лімфоаденоїдний перстень глотки це потужний імунокомпетентний орган, який відіграє значну роль в формуванні місцевого і системного імунітету людини, але під впливом негативних факторів може перетворюватися на вогнище інфекції та викликати патологічні зміни в багатьох органах та системах організму. Ураження гортані (наприклад сторонні тіла), можуть стати причиною стенозу дихальних шляхів, що потребує негайної лікарської допомоги (трахеотомія) за відсутністю якої хворий може загинути. В цілому світі зростає кількість алергічних хвороб верхніх дихальних шляхів. Без глибоких знань анатомії, фізіології та методів обстеження ВДШ не можливо зрозуміти механізми розвитку тої чи іншої хвороби, патогенез, ускладнень, ураження суміжних чи віддалених органів і систем організму. Тому знання клініки, діагностики та принципів лікування цих захворювань є необхідним у клінічній практиці лікарів різного профілю.
2. **Тривалість заняття** – 3 академічні години.

3. Мета заняття: вивчити клінічну анатомію, фізіологію та методи обстеження носа, приносних пазух, горла, гортані.

4. Студент повинен знати :

- клінічну анатомію носа, приносних пазух;
- клінічну анатомію горла і гортані;
- клінічну анатомію та фізіологію лімфаденоїдного глоткового кільця;
- вікові особливості розвитку носа, приносних пазух;
- вікові особливості розвитку горла і гортані;
- фізіологію носа, приносних пазух;
- фізіологію горла і гортані;
- методи дослідження носа, приносних пазух;
- методи дослідження горла і гортані;
- фізіологію і патофізіологію верхніх дихальних шляхів (ВДШ), взаємний вплив на інші органи та системи;
- методи обстеження ВДШ.

5. Студент повинен вміти:

- провести ендоскопічне обстеження ЛОР-органів;
- вміти оцінювати отримані ендоскопічні дані та проводити диференційну діагностику;
- вміти читати рентгенограми приносних пазух носа та вуха;
- проводити аналіз даних КТ, МРТ носа, приносних пазух та вуха;
- виконувати діагностично-лікувальні маніпуляції (взяття мазків з порожнини носа та глотки, змащування слизової оболонки носової порожнини, введення марлевих турунд в носові ходи);
- проводити дослідження носового дихання (проба з ватою) та нюху.

6. Контрольні питання:

- Клінічна анатомія носа та приносних пазух (особливості кровопостачання носа, іннервація носа).
- Фізіологія носа та приносних пазух.
- Методи обстеження носа та приносних пазух.
- Клінічна анатомія глотки (кровопостачання, іннервація).
- Будова піднебінного мигдалика та функції лімфаденоїдного кільця Вальдейєра-Пирогова.
- Клінічна анатомія і фізіологія гортані.
- Методи обстеження горла і гортані.

7. Список рекомендованої літератури:

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Деева — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцера О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Бариліак А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В., Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Дитяча ринологія. Навч.-метод. посібник / під ред. Ф. Юрочка, А. Косаковського, В. Шкорботуна. — Львів: Мс., 2020. — 288 с., іл.
5. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 4

Тема: Хвороби зовнішнього та середнього вуха. Ускладнення.

1. **Актуальність теми:** гострі хвороби зовнішнього та середнього вуха займають провідне місце (25 – 30%) в структурі патології ЛОР- органів. Вони є причиною не тільки приглухуватості та збільшення кількості недочуваючих людей, але й розвитку важких, небезпечних для життя внутрішньочерепних ускладнень. Знання етіології, патогенезу, клініки хвороб вуха дає можливість вчасно розпізнати ураження цього органу, встановити правильний діагноз, призначити адекватну терапію.

2. **Тривалість заняття** – 3 академічні години.

3. **Мета заняття:** навчитися діагностувати гострі процеси в зовнішньому та середньому вусі, проводити між ними диференційну діагностику, призначати раціональну терапію.

4. **Студент повинен знати:**

- механізм утворення сірчаного корку та техніку його видалення;
- етіологію, патогенез, клініку зовнішнього отиту, середнього отиту, мастоїдиту;
- особливості перебігу гострого гнійного середнього отиту у немовлят та при деяких гострих інфекційних захворюваннях;
- принципи лікування гострих запальних процесів зовнішнього та середнього вуха;
- можливі наслідки гострого гнійного середнього отиту.

5. **Студент повинен вміти:**

- провести отоскопію, оцінити стан шкіри зовнішнього слухового ходу, наявність сірчаного корку чи патологічних змін, оцінити стан барабанної перетинки;
- визначити наявність ураження слухової функції та її ступінь;
- провести диференційну діагностику ураження зовнішнього чи середнього вуха;
- оцінити дані рентгенологічного обстеження скроневої кістки за Шулером;
- виконувати дослідження слуху, оцінити дані аку- та аудіометрії;
- скласти план обстеження та лікування хворого з зовнішнім отитом та гострим гнійним середнім отитом;
- проводити туалет зовнішнього слухового ходу, пневмомасаж барабанної перетинки, вводити турунди в зовнішній слуховий хід;
- накладати вушну пов'язку та зігрівальний компрес на вухо.

6. **Контрольні питання:**

- Патогенез сірчаного корка, методи видалення.
- Зовнішній отит: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, методи лікування.
- Гострий середній отит, класифікація, етіологія.
- Патогенез гострого середнього отиту.
- Клініка різних форм гострого середнього отиту.
- Принципи лікування гострого середнього отиту, парацетез.
- Особливості клінічного перебігу гострого середнього отиту у немовлят.
- Етіологія, патогенез гострого мастоїдиту.
- Клініка та принципи лікування мастоїдиту.
- Атипові мастоїдити, особливості клінічного перебігу.
- Диференційна діагностика мастоїдиту.

7. **Список рекомендованої літератури:**

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Деева — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.

2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцери О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Баріляк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.

3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В., Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.

4. Косаковський А.Л., Юрочко Ф.Б., Копанська Д. Б. Середній отит. Атлас. Видання друге, доповнене. - К.: НМАПО імені П.Л. Шупика, 2020. – 76 с.

5. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 5

Тема: Хронічний гнійний середній отит (мезотимпаніт, епітимпаніт). Ускладнення.

1. Актуальність теми: на сьогоднішній день залишається достатньо високою поширеність хронічного гнійного середнього отиту, який належить до тяжких захворювань вуха. Цей патологічний процес є однією із основних причин зниження слуху людини і, крім цього, призводить до виникнення таких захворювань, як лабіринтит, парез лицьового нерва, внутрішньочерепних ускладнень. Незважаючи на сучасну тенденцію до зменшення кількості внутрішньочерепних ускладнень, ця патологія залишається в центрі уваги отоларингологів та лікарів інших спеціальностей (невропатологів, нейрохірургів, інфекціоністів, офтальмологів, анестезіологів та ін.). Смертність від внутрішньочерепних ускладнень, за даними різних авторів, становить від 15% до 50%. Тому знання етіології, патогенезу, патологічної анатомії, клініки, принципів лікування хронічного гнійного середнього отиту та його можливих ускладнень, початок отогенного внутрішньочерепного ускладнення повинен вміти і розпізнати кожен фахівець до якого звертається такий пацієнт, особливо сімейний лікар. І є важливим у роботі широкого кола спеціалістів – оториноларингологів, неврологів, окулістів, нейрохірургів, терапевтів, педіатрів, інфекціоністів.

2. Тривалість заняття – 3 академічні години.

3. Мета заняття: вивчити етіологію, патогенез, патологічну анатомію, клініку двох основних форм хронічного гнійного середнього отиту – (мезотимпаніту та епітимпаніту). Навчитись діагностувати хронічні гнійні середні отити, проводити диференційну діагностику та визначати раціональну тактику лікування хворих. Ознайомитися із хірургічними втручаннями на вусі – тимпанопластиком, сануючими операціями на вусі. Ознайомитися із шляхами розповсюдження інфекції із середнього вуха в порожнину черепа. Вивчити симптоми внутрішньочерепних ускладнень, диференційну діагностику та методи обстеження при різних формах внутрішньочерепних ускладнень. Засвоїти принципи лікування при отогенних внутрішньочерепних ускладненнях.

4. Студент повинен знати:

- етіологію, патогенез хронічних гнійних середніх отитів;
- класифікацію та клініку основних форм хронічних гнійних середніх отитів;
- диференційну діагностику (мезотимпанітом та епітимпанітом);
- принципи консервативного лікування основних форм хронічних гнійних середніх отитів;
- принципи та покази до хірургічного лікування основних форм хронічних гнійних середніх отитів (тимпанопластика, сануючі операції);
  - етіологію, патогенез та патоморфологічні форми лабіринтитів;
  - клінічні форми лабіринтиту;
  - диференційну діагностику лабіринтитів і абсцесу мозочка;
  - основні методи консервативного та хірургічного лікування різних форм лабіринтитів;
  - етіологію, патогенез внутрішньочерепних ускладнень при патології вуха;

- клініку та принципи лікування внутрішньочерепних ускладнень при патології вуха.

5. Студент повинен вміти:

- виділити симптоми (серед скарг пацієнта та даних анамнезу хвороби), які б вказували на наявність у пацієнта хронічного гнійного середнього отиту;
- провести отоскопію, оцінити стан середнього вуха – барабанної перетинки, барабанної порожнини, її патологічний вміст;
- виконувати дослідження слуху, оцінити дані аку-, аудіо- та вестибулометрії;
- проводити аналіз даних рентгенографічного дослідження скроневої кістки за Шюллером, КТ, МРТ;
- скласти план обстеження та лікування хворих на хронічні гнійні захворювання вуха – консервативного та хірургічного;
- уміти проводити туалет та промивання вуха, вводити вушні краплі у барабанну порожнину, накладати вушні пов'язки.
- серед скарг і даних анамнезу захворювання вибрати симптоми, на основі яких можна запідозрити лабіринтит, з'ясувати причини захворювання;
- провести диференційну діагностику лабіринтиту та патології мозочка;
- скласти план лікування хворих з різними формами лабіринтиту;
- встановити діагноз отогенного внутрішньочерепного ускладнення;
- провести диференційну діагностику отогенних форм внутрішньочерепних ускладнень;
- проводити аналіз КТ-, МРТ – даних, лікворограми;
- скласти план обстеження та лікування хворого;
- провести отоскопію, обстеження слуху мовою та камертонами, оцінити дані аудіометричного та тимпанометричного обстеження;
- оцінювати дані рентгенологічного, КТ-, МРТ – обстеження скроневої кістки при цих захворюваннях.

6. Контрольні запитання:

- Етіологія, патогенез хронічних гнійних середніх отитів (ХГСО).
- Класифікація хронічних гнійних середніх отитів (ХГСО).
- Клініка та діагностика основних форм хронічних гнійних середніх отитів (ХГСО).
- Диференційна діагностика хронічних гнійних середніх отитів (мезотимпаніту та епітимпаніту).
- Холестеатома: механізми утворення, можливі ускладнення.
- Принципи консервативного лікування хронічних гнійних середніх отитів (ХГСО).
- Покази та протипокази до тимпанопластики, основні її види.
- Принципи хірургічного лікування хворих на гнійний епітимпаніт (покази до сануючих операцій, основні принципи виконання).
- Етіологія, патогенез та клініка різних форм лабіринтитів.
- Клінічні форми лабіринтитів: обмежений, гострий дифузний серозний лабіринтит, гострий дифузний гнійний лабіринтит, некротичний лабіринтит.
- Диференційна діагностика ураження лабіринту та мозочка.
- Основні принципи лікування лабіринтитів.
- Етіологія внутрішньочерепних отогенних ускладнень.
- Шляхи проникнення інфекції із середнього та внутрішнього вуха в порожнину черепа.
- Отогенний гнійний менінгіт (клініка, діагностика, принципи лікування).
- Тромбоз сигмовидного синуса та отогенний сепсис (патогенез, клініка, діагностика).

- Отогенний абсцес півкуль головного мозку та мозочка (клініка, принципи лікування).
- Екстра- та субдуральні абсцеси середньої та задньої черепної ямки (клініка, принципи лікування).

7. Список рекомендованої літератури:

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Деева — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцера О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Бариляк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В., Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Косаковський А.Л., Юрочко Ф.Б., Копанська Д. Б. Середній отит. Атлас. Видання друге, доповнене. - К.: НМАПО імені П.Л. Шупика, 2020. – 76 с.
5. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 6

Тема: Негнійні хвороби вуха.

1. Актуальність теми: велика група негнійних хвороб середнього та внутрішнього вуха є найчастішою причиною розвитку стійкої та прогресуючої приглухуватості, як у дорослих, так і у дітей. Причинами, що викликають ці патологічні процеси, можуть бути різні негативні фактори: ятрогенні (необґрунтоване призначення лікарем ототоксичних препаратів), судинні (ішемія, інсульт), травматичні, порушення обміну речовин, зниження реактивності організму та ін. Без глибоких знань етіології, патогенезу та клініки даної групи хвороб неможливі їх профілактика та правильне лікування.

2. Тривалість заняття – 3 академічні години.

3. Мета заняття: вивчити етіологію, патогенез, клініку, діагностику, диференційну діагностику катару середнього вуха, сенсоневральної приглухуватості, отосклерозу, хвороби Мен'єра. Засвоїти принципи раціонального лікування та профілактики негнійних хвороб вуха.

4. Студент повинен знати:

- етіологію та патогенез секреторного отиту, сенсоневральної приглухуватості (СН), отосклерозу, хвороби Мен'єра;
- клініку та діагностику негнійних хвороб вуха;
- невідкладну допомогу при нападі хвороби Мен'єра;
- принципи лікування отосклерозу;
- принципи лікування гострої та хронічної СН приглухуватості.

5. Студент повинен вміти:

- серед скарг і даних анамнезу захворювання вибрати симптоми, на основі яких можна запідозрити такі хвороби, як хронічний катар середнього вуха, сенсоневральну приглухуватість, отосклероз, хворобу Мен'єра;
- провести отоскопію, обстеження слуху мовою та камертонами, оцінити дані аудіометричного та тимпанометричного обстеження;
- виконати дослідження вестибулярної функції, оцінити дані вестибулометрії;

- оцінювати дані рентгенологічного, КТ-, МРТ – обстеження скроневої кістки при цих захворюваннях;
- скласти план обстеження хворих на катар середнього вуха, гостру та хронічну СН приглухуватість, отосклероз, хворобу Мен'єра;
- надати допомогу хворому під час нападу хвороби Мен'єра;
- скласти план лікування хворого на секреторний отит, гостру і хронічну СН приглухуватість, хворобу Мен'єра;
- уміти виконувати пневмомасаж барабаних перетинок, продувати слухові труби за методикою Політцера, мати уявлення про методику катетеризації слухової труби.

6. Контрольні запитання:

- Причини виникнення, патогенез, клініка секреторного отиту.
  - Принципи лікування секреторного отиту, профілактика.
  - Етіологія, патогенез, клініка сенсоневральної приглухуватості.
  - Діагностика сенсоневральної приглухуватості.
  - Принципи лікування та профілактики сенсоневральної приглухуватості.
- Слухопротезування.
- Ателектатичний середній отит.
  - Клініка, діагностика та принципи лікування отосклерозу.
  - Етіологія, патогенез та клініка та діагностика хвороби Мен'єра.
  - Невідкладна допомога при нападі хвороби Мен'єра, принципи лікування цієї хвороби.
  - Профілактика фіброзуючих форм хронічного середнього отиту (адгезивний отит).

7. Список рекомендованої літератури:

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Дєєва — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцера О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Барияк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкар'єва В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкар'єва В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В., Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Косаковський А.Л., Юрочко Ф.Б., Копанська Д. Б. Середній отит. Атлас. Видання друге, доповнене. - К.: НМАПО імені П.Л. Шупика, 2020. – 76 с.
5. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 7

Тема: Гострі та хронічні хвороби носа. Ускладнення.

1.Актуальність теми: хвороби носа є найпоширенішою патологією верхніх дихальних шляхів. Враховуючи важливість функцій, що виконують ніс та носова порожнина їх зв'язок з іншими органами та системами, патологічні процеси в них можуть негативно впливати на весь організм людини. Зростає кількість алергічних захворювань дихальних шляхів, в тому числі і на алергічний риніт. Знання етіології, патогенезу, клініки та діагностики хвороб носа дозволяють правильно встановити діагноз, призначити адекватне лікування, запобігти розвитку різноманітних ускладнень з боку інших органів і систем організму.

2. Тривалість заняття – 3 академічні години.

3. Мета заняття: навчитися діагностувати фурункул носа, гострий та хронічний нежить, алергічний риніт, викривлення переділки носа, проводити диференційну діагностику різних форм ураження носа та визначати раціональну лікувальну тактику.

4. Студент повинен знати:

- етіологію, патогенез, клініку фурункула носа, механізм розвитку ускладнень при цій патології, лікувальну тактику;
- етіологію, патогенез, клініку гострого риніту, профілактику ускладнень;
- види викривлення переділки носа, принципи хірургічної корекції;
- сучасну класифікацію хронічних ринітів;
- етіологію, патогенез, клініку різних форм хронічного риніту, принципи лікування;
- етіологію, патогенез, класифікацію, клініку алергічного риніту, принципи лікування;
- принципи використання оптичної ендоскопії для діагностики та лікування ринологічної патології.

5. Студент повинен вміти:

- розпізнати серед скарг та даних анамнезу, вибрати симптоми, характерні для викривлення носової переділки, фурункулу носа, гострого та хронічного риніту;
- провести передню і задню риноскопії, дати клінічну оцінку отриманих результатів;
- виконати дослідження стану носового дихання та нюхової функції;
- оцінити дані рентгенологічного, КТ, МРТ обстеження хворого з ринологічною патологією;
- виконувати туалет порожнини носа, провести анемізацію слизової оболонки носової порожнини.

6. Контрольні запитання:

- Етіологія, патогенез, клініка фурункулу носа, методи лікування.
- Гострий риніт, етіологія, патогенез, клініка, принципи лікування.
- Класифікація хронічних ринітів.
- Етіологія хронічних ринітів.
- Клініка, діагностика, диференційна діагностика, методи лікування хронічного катарального риніту.
- Клініка, діагностика, диференційна діагностика, методи лікування хронічного гіпертрофічного риніту.
- Клініка, діагностика, диференційна діагностика, методи лікування хронічного атрофічного риніту.
- Етіологія, патогенез алергічного риніту, класифікація.
- Принципи лікування алергічних ринітів.
- Викривлення переділки носа, методи хірургічної корекції.
- Методи відеоендоскопічної ринохірургії.

7. Список рекомендованої літератури:

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Деєва — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.

2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцери О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Баріляк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.

3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В., Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.

4. Дитяча ринологія. Навч.-метод. посібник / під ред. Ф. Юрочка, А. Косаковського, В. Шкорботуна. — Львів: Мс., 2020. — 288 с., іл.

5. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мошчич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 8

Тема: Гострі та хронічні хвороби приносних пазух в т.ч. симптоми SARS-CoV-2 (COVID-19). Ускладнення.

1. Актуальність теми: нині спостерігається стрімке зростання захворюваності на гострі та хронічні риносинусити. Запальні процеси навколоносних пазух нерідко призводять до розвитку хронічного бронхіту, бронхіальної астми, пневмонії. Риносинусит може стати причиною виникнення тяжких орбітальних та внутрішньочерепних ускладнень, які загрожують життю людини. В 2020 році у цілому світі зафіксовано глобальну пандемію коронавірусної інфекції COVID-19 викликані вірусом SARS - CoV-2. Відомо, що втрата нюху є одним із ключових симптомів даної небезпечної хвороби. Тому знання клініки, діагностики та принципів лікування цих захворювань є необхідним у клінічній практиці лікарів різного профілю – оториноларингологів, нейрохірургів, невропатологів, офтальмологів, інфекціоністів, хірургів, сімейних лікарів, тощо.

2. **Тривалість заняття** – 3 академічні години.

3. **Мета заняття:** навчитися діагностувати гострі та хронічні форми риносинуситу, виявляти риногенні орбітальні та внутрішньочерепні ускладнення, проводити диференційну діагностику та визначати раціональну тактику лікування.

4. **Студент повинен знати:**

- етіологію, патогенез, клініку, діагностику та диференційну діагностику гострого та хронічного риносинуситу;
- клінічну класифікацію риносинуситів;
- особливості перебігу гострих риносинуситів у дітей;
- анатомічні передумови розвитку орбітальних та внутрішньочерепних ускладнень;
- етіологію, патогенез, клініку, діагностику та диференційну діагностику риногенних орбітальних та внутрішньочерепних ускладнень;
- принципи лікування гострого та хронічного риносинуситів, риногенних орбітальних і внутрішньочерепних ускладнень;
- Види оперативних втручань на приносних пазухах;
- принципи використання оптичної ендоскопії для діагностики та лікування патології приносних пазух.

5. **Студент повинен вміти:**

- розпізнати серед скарг та даних анамнезу, вибрати симптоми, характерні для гострого та хронічного риносинуситуів, риногенних орбітальних і внутрішньочерепних ускладнень;
- проводити зовнішній огляд, пальпацію, перкусію ділянок проекції приносних пазух; провести передню і задню риноскопії, дати клінічну оцінку отриманих результатів;
- оцінити дані рентгенологічного, КТ, МРТ обстеження хворого із патологією приносних пазух;
- оцінити дані лабораторного дослідження крові;
- скласти план лікування хворого на гострий та хронічний риносинусит, та із риногенними орбітальними і внутрішньочерепними ускладненнями;
- виконувати туалет порожнини носа, провести анемізацію слизової оболонки носової порожнини, місцеву аплікаційну анестезію.

6. **Контрольні запитання:**

- Етіологія, патогенез, гострих риносинуситів.

- Первинні, вторинні синусити.
- Клініка, діагностика, диференційна діагностика, принципи лікування, гострих риносинуситів.
- Особливості перебігу одонтогенного синуситу.
- Клініка, діагностика, диференційна діагностика, принципи лікування, хронічних синуситів (консервативне, види оперативних втручань).
- Класифікація хронічних синуситів.
- Принципи функціональної відеоендоскопічної хірургії при гострому та хронічному синуситі.
- Шляхи проникнення інфекції у порожнину черепа та орбіту із приносних пазух.
- Клініка та діагностика, принципи лікування риногенних орбітальних ускладнень.
- Клініка та діагностика, принципи лікування риногенних внутрішньочерепних ускладнень.

7.Список рекомендованої літератури:

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Деева — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцера О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Баріляк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В.,Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Дитяча ринологія. Навч.-метод. посібник / під ред. Ф. Юрочка, А. Косаковського, В. Шкорботуна. — Львів: Мс., 2020. — 288 с., іл.
5. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мошчич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 9

Тема: Гострі хвороби горла. Ускладнення.

1. **Актуальність теми:** хвороби глотки є поширеною патологією серед дітей та людей молодого віку, що зумовлює соціальну значимість даної патології. Лімфаденоїдний апарат глотки має велике значення в формуванні місцевого та системного імунітету людини. Водночас, патологічний процес в мигдаликах може стати причиною ураження серця, нирок, верхніх дихальних шляхів, сполучної тканини, нервової системи та інших органів. З іншого боку, патологія внутрішніх органів може негативно відбиватися на стані органів глотки. Тому знати етіологію, патогенез, клініку та методи дослідження патології горла повинен лікар будь-якого фаху.
2. **Тривалість заняття** – 3 академічні години.
3. **Мета заняття.** Навчитися діагностувати гостру і хронічну патологію горла, місцеві та віддалені ускладнення, проводити диференційну діагностику уражень горла з інфекційними хворобами (дифтерія, інфекційний моноклеоз та ін.), призначати раціональну терапію.
4. **Студент повинен знати:**
  - класифікацію, клініку гострих тонзилітів;
  - диференційну діагностику первинних і вторинних тонзилітів;
  - етіологію, патогенез, класифікацію, клініку дифтерії глотки;

- патогенез, класифікацію, клініку та принципи лікування паратонзиллярних абсцесів;
- етіологію, патогенез, клініку заглотокового абсцесу, лікувальну тактику;
- принципи раціональної антибіотикотерапії гострих хвороб горла.

5. Студент повинен вміти:

- серед скарг хворого виділяти ті, що характерні для патології горла;
- проводити пальпацію пальпацію регіонарних лімфатичних вузлів, оцінювати отримані результати;
- проводити орофарингоскопію, передню і задню риноскопію (епіфарингоскопію), оцінювати отриманні ендоскопічні дані;
- мати уявлення про пальцеве обстеження носоглотки у дітей і дорослих;
- брати мазки з порожнини носа і ротоглотки для бактеріологічного дослідження (дифтерія);
- проводити змащування, зрошування слизової оболонки глотки, промивання лакун мигдаликів;
- складати план обстеження хворого з патологією горла;
- призначити хворому раціональну терапію.

6. Контрольні питання.

- Етіологія, патогенез, класифікація, клініка та принципи лікування гострого і хронічного фарингіту.
- Етіологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика лептотрихозу.
- Етіологія, патогенез, клініка, класифікація, діагностика, гострих тонзилітів.
- Диференційна діагностика різних форм тонзилітів.
- Принципи терапії гострих тонзилітів.
- Етіологія, патогенез, класифікація, клініка гострих ускладнень ангін, профілактика та принципи лікування їх.
- Етіологія, патогенез, класифікація, клініка та принципи лікування аденоїдиту, покази до хірургічного лікування.
- Етіологія, патогенез, клініка гіпертрофії мигдаликів, принципи діагностики та терапії.

7. Список рекомендованої літератури:

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Деева — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцери О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Барияк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В., Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 10

Тема: Хронічні хвороби горла.

1.Актуальність теми: в практичній діяльності лікаря часто зустрічаються пацієнти з хронічними захворюваннями глотки. Хронічний тонзиліт (рекурентний, серед дорослого населення він становить 4-10%, а серед дитячого — 12-15%) також може спричинити тяжкі ускладнення, а саме: ревматизм, інфекційний неспецифічний поліартрит, ендокардит,

гострий і хронічний нефрит, холецистит, тиреотоксикоз та ін. У дітей віком від 2 до 12 років у 10-30% випадків спостерігається гіпертрофія глоткового мигдалика, що призводить не лише до порушення носового дихання та мовлення, а і до розвитку гострого та хронічного гнійного середнього отиту, порушення прикусу, формування лицевого скелета.

2.Тривалість заняття— 3 академічні години.

3.Мета заняття: навчитися встановлювати діагноз хронічного (рекурентного) тонзиліту, визначати його форми, встановлювати діагноз гіпертрофії глоткового та піднебінного мигдаликів, визначати їх ступінь гіпертрофії, проводити диференційну діагностику цих захворювань, визначити раціональну тактику лікування хворих при цій патології.

4. Студент повинен знати:

- етіологію хронічного тонзиліту;
- патогенез хронічного тонзиліту;
- клініку хронічного тонзиліту;
- принципи лікування хронічного тонзиліту;
- класифікації тонзиліту (сучасні);
- консервативні методи лікування хронічного тонзиліту, показання до хірургічного втручання-тонзилектомії;
- основні симптоми гіпертрофії піднебінних і глоткового мигдаликів, методи лікування цих хворих.

5.Студент повинен вміти:

- правильно зібрати анамнез у хворих і виділити основні скарги, характерні для хронічного тонзиліту, гіпертрофії піднебінних і глоткового мигдаликів;
- провести орофарингоскопію, задню риноскопію, непрямую ларингоскопію, виявити місцеві ознаки хронічного тонзиліту;
- мати уявлення про пальцевий та інші методи дослідження носоглотки у дітей;
- призначити відповідне лікування цих захворювань, скласти схему лікування на хронічний тонзиліт;
- провести такі маніпуляції: взяття мазків з носа та горла, змащування, зрошування й інсуфляцію глотки лікарськими речовинами, промивання лакун, дослідити носове дихання у дітей з гіпертрофією глоткового мигдалика.

6.Контрольні питання:

- Етіологія і патогенез хронічного тонзиліту.
- Класифікація тонзиліту (сучасні).
- Місцеві ознаки хронічного тонзиліту.
- Формулювання діагнозу хронічного тонзиліту.
- Покази до тонзилектомії.
- Профілактика хронічного тонзиліту.
- Гіпертрофія піднебінних мигдаликів: клініка, діагностика та лікування.
- Гіпертрофія глоткового мигдалика: клініка, діагностика та лікування.
- Хірургічні методи лікування хворих на хронічний тонзиліт.

7.Список рекомендованої літератури:

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Деева — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцера О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Барияк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М.,

Цимар А.В., Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.

4. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 11

Тема: Гострі та хронічні хвороби гортані. Ускладнення.

1.Актуальність теми: патологічні процеси гортані перш за все, небезпечні загрозою розвитку непрохідності дихальних шляхів, що може стати причиною асфіксії. Симптомокомплекс уражень цієї ділянки є різноманітним з яким зустрічаються лікарі різних фахів (терапевти, педіатри, інфекціоністи, алергологи, гастроентерологи, ендокринологи, невропатологи та ін.). Глибокі знання етіології, патогенезу та клініки патології гортані допоможуть уникнути діагностичних та лікувальних помилок в практиці лікаря.

2.Тривалість заняття – 3 академічні години.

3.Мета заняття: Навчитися діагностувати гострі і хронічні ураження гортані (гострий ларингіт, гортанна ангіна, флегмонозний ларингіт, набряк гортані, стеноз гортані, хондроперихондрит, дифтерія гортані, хронічний ларингіт), проводити диференційну діагностику патологічних процесів в гортані, надавати невідкладну допомогу при гострому стенозі гортані, призначати раціональну терапію при хворобах гортані.

4.Студент повинен знати:

- етіологію, патогенез, класифікацію набряків гортані;
- невідкладну допомогу при набряках гортані;
- етіологію, патогенез, класифікацію, клініку гострих і хронічних ларингітів;
- принципи лікування гострих і хронічних ларингітів;
- класифікацію стенозів гортані, стадії стенозу гортані;
- етіологію, патогенез, класифікацію, клініку гострого стенозуючого ларинготрахеїту (ГСЛТ) у дітей;
- принципи лікування різних форм ГСЛТ;
- покази до інтубації гортані та техніку конікотомії та трахеостомії.

5.Студент повинен вміти:

- на підставі скарг та об'єктивного обстеження хворого встановити попередній діагноз ураження гортані;
- скласти план додаткових обстежень хворого та призначити раціональну терапію;
- виконати обстеження гортані: зовнішній огляд, пальпацію ділянки гортані та регіонарних лімфатичних вузлів, непрямую ларингоскопію;
- проводити диференційну діагностику уражень гортані;
- надавати невідкладну допомогу при гострому стенозі гортані.

6. Контрольні питання:

- Етіологія, патогенез, клініка гострого ларингіту, лікування.
- Етіологія, основні патогенетичні фактори, що спричиняють стеноз дихальних шляхів при ГСЛТ у дітей.
- Принципи лікування, невідкладна допомога при ГСЛТ.
- Етіологія, клініка, лікування гортанної ангіни, флегмонозного ларингіту.
- Етіологія, патогенез, клініка та принципи лікування дифтерії гортані.
- Набряк гортані, етіологія, невідкладна допомога.
- Причини гострих та хронічних стенозів гортані.
- Класифікація, клініка, стадії, лікування стенозів гортані.
- Варіанти трахеостомії, покази до неї, можливі ускладнення.
- Класифікація та клініка хронічних ларингітів.
- Гіперпластичний ларингіт, принципи мікрохірургії гортані.
- Етіологія, патогенез, клініка хондроперихондриту гортані, лікування.

- Техніка виконання конікотомії, покази до неї.

7.Список рекомендованої літератури:

- 1.Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Дєєва — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцера О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Баріляк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В.,Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 12

Тема: Травми, сторонні тіла, кровотечі ЛОР-органів та невідкладна допомога при них.

1.Актуальність теми: Травми, сторонні тіла, кровотечі з ЛОР-органів – ця патологія є дуже небезпечною для життя людини. Надати кваліфіковану допомогу в таких випадках повинен лікар будь-якої спеціальності: оториноларинголог, хірург, сімейний лікар, анестезіолог, реаніматолог, хірург, травматолог, стоматолог. Тому знання етіології, патогенезу, клініки невідкладних станів в отоларингології необхідні для правильної оцінки клінічної ситуації та надання адекватної медичної допомоги хворому.

2.Тривалість заняття – 3 академічні години.

3.Мета заняття: навчитися діагностувати і надавати невідкладну допомогу при травмах, сторонніх тілах ЛОР-органів та кровотечах. Визначати раціональну тактику лікування хворих.

4.Студент повинен знати:

- етіологію, патогенез та клініку травматичних ушкоджень носа та приносних пазух, невідкладна допомога при них;
- сторонні тіла носової порожнини та риноліти, лікарська тактика при них;
- етіологію, патогенез та клініку носових кровотеч. Принципи невідкладної допомоги, лікування та профілактики;
- травматичні ушкодження вуха, сторонні тіла зовнішнього слухового ходу: клініка, діагностика, лікування;
- травми глотки, гортані та лікарська тактика при них;
- сторонні тіла глотки, гортані: етіологія, клініка, діагностика, невідкладна допомога.

5.Студент повинен вміти:

- серед скарг та даних анамнезу хвороби вибрати симптоми характерні для сторонніх тіл, кровотеч та травм ЛОР- органів;
- проводити огляд порожнини носа, горла, гортані, зовнішнього слухового ходу, виявляти ознаки, притаманні для сторонніх тіл цих органів;
- проводити діагностику травм ЛОР- органів та надавати необхідну допомогу хворому;
- оцінити дані рентгенограм, комп'ютерної та магнітно-резонансної томографії;
- видаляти сторонні тіла із зовнішнього слухового ходу, носа і глотки;

- надати першу допомогу хворим із кровотечами ЛОР-органів;
- мати уяву про техніку виконання передньої та задньої тампонади носа, репозиції кісток носа;
  - надати першу допомогу при травмі барабанної перетинки, контузії середнього та внутрішнього вуха.

6. Контрольні питання:

- Методи первинної хірургічної обробки ран.
- Класифікація та клініка зламу кісток носа.
- Діагностична тактика при переломах кісток носа.
- Діагностика та лікування гематоми переділки носа.
- Поранення глотки, лікувальна тактика.
- Травми гортані клініка, лікування.
- Травматичний розрив барабанної перетинки, лікувальна тактика.
- Отгематома етіологія, принципи лікування.
- Причини носових кровотеч, принципи надання невідкладної допомоги.
- Місцеві способи зупинки носових кровотеч.
- Принципи видалення сторонніх тіл зовнішнього слухового ходу;
- Принципи видалення сторонніх тіл порожнини носа;
- Клініка, діагностика сторонніх тіл гортані, методи їх видалення.

7. Список рекомендованої літератури:

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Дєєва — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцери О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Бариляк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В., Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Заняття 13

Тема: Пухлини ЛОР- органів. Інфекційні гранульоми верхніх дихальних шляхів.

1. **Актуальність теми:** В Україні щороку виявляються біля 7 000 ЛОР-онкологічних хворих, що складає до 7,8% загальної онкологічної патології. Пухлини ВДШ, особливо злоякісні, є найскладнішою і актуальною проблемою сучасної оториноларингології, що зумовлено стійкою тенденцією до зростання їх кількості, несвоєчасною діагностикою, складністю і тривалістю лікування, високою частотою рецидивів. За минуле десятиріччя значно зросла кількість хворих на туберкульоз ВДШ та легень, первинний і вторинний сифіліс. Тому знання клініки, ранньої діагностики пухлин та інфекційних гранульом ВДШ необхідні широкому колу лікарів.

2. **Тривалість заняття** – 1 академічна година.

3. **Мета заняття:** Навчитися запідозрити пухлину або інфекційну гранульому верхніх дихальних шляхів, встановити попередній діагноз, провести диференційну діагностику, визначити раціональну тактику лікування для цієї категорії хворих, в залежності від локалізації та морфології пухлини і збудника інфекційної гранульоми.

4. **Студент повинен знати:**

- клініку, діагностику та принципи лікування доброякісних пухлин ЛОР органів;
- клініку, діагностику та принципи лікування злоякісних пухлин ЛОР органів;
- етіологію, клініку, діагностику та принципи лікування а інфекційних гранульом ВДШ.

5. Студент повинен вміти:

- виділяти зі скарг хворого ті, що характерні для пухлин чи інфекційних гранульом ВДШ;
- виявляти об'єктивні симптоми, що вказують на наявність пухлини чи інфекційної гранульоми ВДШ та вуха;
- скласти план необхідних для підтвердження діагнозу обстежень хворого (рентгенографія, КТ, МРТ обстеження, біопсія, лабораторна діагностика) та вміти їх оцінювати;
- узяти мазок із носа та глотки, провести аплікаційну анестезію слизової оболонки носа та глотки для взяття біопсій;
- скласти план лікування хворого із згаданою патологією.

6. Контрольні питання:

- Класифікація пухлин ЛОР- органів.
- Принципи лікування доброякісних пухлин ЛОР- органів.
- Клініка, діагностика та принципи лікування раку гортані.
- Злоякісні пухлини мигдаликів, принципи лікування.
- Принципи ранньої діагностики злоякісних пухлин ВДШ та вуха.
- Етіологія, патогенез, класифікація, епідеміологія, клініка склероми, принципи лікування.
- Клініка та лікування туберкульозу ЛОР- органів.
- Клініка та лікування сифілітичного ураження ЛОР- органів.

7.Список рекомендованої літератури:

1. Оториноларингологія: підручник / Д.І. Заболотний, Ю.В. Мітін, С.Б., Безшапочний, Ю.В. Деева — 4-е видання. К.: ВСВ «Медицина», 2020. - 472 с. (чорно-білі) + 32 кольорові вклейки.
2. Пропедевтика оториноларингології підручник для лікарів -інтернів та слухачів ФПДО. За ред.проф. Кіцера О. Ом. та доц. Цимара А.В. Автори за абеткою: Баріляк А.Ю., Кіцера О.О., Кіцера О.Ом., Крук М.Б., Крук М.М., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Цимар А.В., Чорній О.В.– Львів-2019.- 377 С.
3. Невідкладна оториноларингологія мирного і воєнного часу посібник для лікарів та слухачів ФПДО. За ред. проф. Кіцера О. Ом. Автори за абеткою: Гербіш Ю.О., Кіцера, О.Ом., Кіцера О.О., Москалик О.Є., Пушкарьова В.М., Семенюк О.О., Семчишин І.М., Цимар А.В.,Чорній О.В. – Львів-2020.- 235 С.
4. Косаковський А. Л., Лайко А. А., Косаківська І. А., Синяченко В. В., Бредун О. Ю., Гавриленко Ю. В., Сапунков О. Д., Мощич О. П. /Дитяча оториноларингологія. Збірник тестових завдань: навчальний посібник. -К.: НМАПО імені П. Л. Шупика, 2019. -272 с.

Перелік питань з оториноларингології, які виносяться на підсумковий контроль

1. Методика проведення оториноларингологічного огляду(передня риноскопія, задня риноскопія, орофарингоскопія, непряма ларингоскопія, отоскопія).
2. Клінічна анатомія зовнішнього вуха.
3. Клінічна анатомія барабанної перетинки. Особливості розташування і будови барабанної перетинки у дітей раннього віку.
4. Клінічна анатомія барабанної порожнини.
5. Стінки та поверхи барабанної порожнини.
6. Слухові кісточки та м'язи барабанної порожнини.
7. Клінічна анатомія сосковидного відростка. Типи будови сосковидного відростка. Вікові особливості.
8. Клінічна анатомія, фізіологія слухової труби.
9. Клінічна анатомія завитки внутрішнього вуха.
10. Механізм звукопроведення (повітряна, кісткова провідність).
11. Провідні шляхи слухового аналізатора.
12. Теорії звукосприйняття.
13. Клінічна анатомія присінка внутрішнього вуха.
14. Клінічна анатомія півколових каналів внутрішнього вуха.
15. Будова ампулярного рецептора. Адекватні подразники.
16. Будова отолітового апарату. Адекватні подразники.
17. Вестибулярні рефлекси.
18. Закони Евальда та закономірності ністагменої реакції.
19. Визначення прохідності слухових труб.
20. Дослідження слуху мовою та камертонами.
21. Тональна порогова та мовна аудіометрія.
22. Диференційна діагностика уражень звукопровідного та звукосприймаючого апаратів.
23. Спонтанні вестибулярні порушення.
24. Методи дослідження ампулярного рецептора (калорична, обертальна, пресорна проби).
25. Клінічна анатомія зовнішнього носа.
26. Клінічна анатомія порожнини носа.
27. Клінічна анатомія бокової стінки носа.
28. Структура носової перегородки.
29. Кровопостачання та іннервація порожнини носа.
30. Клінічне значення приносівих порожнин. Клінічна анатомія верхньощелепної пазухи.
31. Клінічна анатомія лобної пазухи.
32. Клінічна анатомія решітчастої пазухи.
33. Клінічна анатомія основної пазухи.
34. Клінічна фізіологія порожнини носа та приносівих пазух.
35. Методи дослідження носа та приносівих пазух.
36. Клінічна анатомія глотки, її відділи.
37. Анатомія лімфаденоїдного глоткового кільця.
38. Структура піднебінних мигдаликів, кровопостачання, іннервація.
39. Фізіологія лімфаденоїдного глоткового кільця.
40. Топографія гортані.
41. Хрящі та зв'язки гортані.
42. М'язи гортані.
43. Іннервація гортані.
44. Клінічна анатомія порожнини гортані.
45. Фізіологічні функції гортані.
46. Гематома і перихондрит вушної раковини.
47. Сірчана пробка, клініка, методи видалення.
48. Зовнішній отит: форми, етіологія, клініка, лікування.
49. Гострий гнійний середній отит. Етіологія, патогенез, клініка.
50. Особливості перебігу гострого гнійного середнього отиту у дітей раннього віку.
51. Особливості перебігу гострого гнійного середнього отиту при інфекційних захворюваннях: грип, скарлатина, кір, туберкульоз.
52. Лікування гострого гнійного середнього отиту.

53. Лікування гострого гнійного середнього отиту у доперфоративній стадії. Показання та техніка парацентезу.
54. Гострий мастоїдит: визначення поняття, клініка, діагностика, лікування. Антромастоїдотомія.
55. Атипові форми мастоїдиту.
56. Ускладнення гострого гнійного середнього отиту.
57. Хронічний гнійний середній отит: обов'язкові ознаки, класифікація.
58. Хронічний гнійний мезотимпаніт, клініка, методи лікування.
59. Хронічний гнійний епітимпаніт. Холестеатома. Діагностика, клініка, лікування.
60. Диференційна діагностика (епітимпаніту і мезотимпаніту).
61. Консервативне лікування хронічного гнійного середнього отиту.
62. Види операцій на вусі при хронічних гнійних середніх отитах.
63. Лабіринтит: форми, клініка, лікування.
64. Шляхи та етапи розповсюдження інфекції з вуха у порожнину черепа.
65. Отогенні абсцеси мозку: клініка, лікування.
66. Синус тромбоз та отогенний сепсис: клініка, лікування.
67. Отогенний менінгіт: клініка та лікування.
68. Секреторний отит: клініка та лікування.
69. Хвороба Мен'єра: етіологія, патогенез, клініка.
70. Лікування хвороби Мен'єра.
71. Сенсоневральна приглухуватість: причини, клініка.
72. Лікування гострої і хронічної сенсоневральної приглухуватості.
73. Отосклероз: патогенез, клініка, методи лікування.
74. Фурункул носа, клініка, лікування.
75. Гострий нежить: етіологія, патогенез, клініка і лікування.
76. Хронічні риніти: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, класифікація.
77. Хронічний катаральний риніт: клініка, диференційний діагноз, лікування.
78. Хронічний гіпертрофічний риніт: клініка, диференційний діагноз, лікування.
79. Хронічний атрофічний риніт: клініка, диференційний діагноз, лікування.
80. Вазомоторний риніт, алергічна форма: етіологія, клініка, лікування.
81. Вазомоторний риніт, нейровегетативна форма: етіологія, клініка, лікування.
82. Гематома та абсцес носової перегородки: клініка, лікування.
83. Викривлення носової перегородки: клініка, лікування.
84. Класифікація гострих та хронічних риносинуситів.
85. Загальні та місцеві ознаки гострих і хронічних риносинуситів. Аносмія.
86. Гострий і хронічний етмоїдит: клініка, лікування.
87. Гострий риносинусит: клініка, лікування.
88. Хронічний риносинусит: форми, клініка, лікування.
89. Хронічний одонтогенний синусит: клініка, діагностика, лікування.
90. Гострий і хронічний фронтит: клініка, лікування.
91. Гострий і хронічний сфеноїдит: клініка, лікування.
92. Хронічні поліпозні синусити: етіологія, клініка, комплексне лікування.
93. Риногенні внутрішньочерепні ускладнення: шляхи проникнення інфекції, види ускладнень, принципи лікування.
94. Риногенні орбітальні ускладнення: шляхи проникнення інфекції, види ускладнень, принципи лікування.
95. Класифікація тонзилітів(сучасна).
96. Катаральний(тонзиліт) ангіна: клініка, лікування.
97. Фолікулярний(тонзиліт) ангіна: клініка, лікування.
98. Лакунарний(тонзиліт) ангіна: клініка, диференційний діагноз, лікування.
99. Виразково-плівчаста ангіна: етіологія, клініка, лікування.
100. Дифтерія глотки: клініка, диференційний діагноз.
101. Паратонзиліт і паратонзиллярний абсцес: етіологія, класифікація, лікування.
102. Гострий тонзилогенний сепсис: клініка, лікування.
103. Заглотковий абсцес у дітей: клініка, лікування.
104. Аденоїдні вегетації: клініка, лікування.
105. Гіпертрофія піднебінних мигдаликів: клініка, лікування.
106. Хронічний тонзиліт: етіологія, патогенез, класифікація.

107. Місцеві ознаки хронічного тонзиліту.
108. Види декомпенсації хронічного тонзиліту.
109. Консервативне лікування хронічного тонзиліту.
110. Хірургічне лікування хронічного тонзиліту.
111. Лептотрихоз: клініка, лікування.(фарингомікоз).
112. Гострий фарингіт: етіологія, клініка, лікування.
113. Хронічний фарингіт: етіологія, форми, клініка, лікування.
114. Гострий катаральний ларингіт: етіологія, клініка, лікування.
115. Гортанна ангіна: клініка, лікування.
116. Флегмонозний ларингіт: клініка, лікування.
117. Абсцес надгортанника: клініка, лікування.
118. Хондроперихондрит гортані: причини, клініка, лікування.
119. Гострий стенозуючий ларинготрахеїт у дітей: етіологія, патогенез, клініка.
120. Гострий стенозуючий ларинготрахеїт у дітей. Інтенсивна терапія.
121. Хронічний ларингіт: етіологія, форми, клініка.
122. Парези і паралічі гортані: причини, ларингоскопічна картина, принципи лікування.
123. Злоякісні пухлини носа та приносних пазух: діагностика, лікування.
124. Злоякісні пухлини глотки: локалізація, клініка, методи лікування.
125. Доброякісні пухлини гортані.
126. Папіломатоз гортані у дорослих і дітей.
127. Передракові захворювання гортані.
128. Рак гортані: етіологія, локалізація, клініка, стадії розвитку захворювання.
129. Принципи ранньої діагностики рака гортані.
130. Лікування рака гортані.
131. Хірургічне лікування рака гортані, його види, показання.
132. Склерома верхніх дихальних шляхів: етіологія, патанатомія, стадії, лікування.
133. Туберкульоз верхніх дихальних шляхів: клінічні проявлення, диференційний діагноз.
134. Сифіліс верхніх дихальних шляхів: особливості клінічного проявлення, диференційний діагноз.
135. Сторонні тіла вуха, способи їх видалення.
136. Кровотеча з вуха.
137. Травми вуха, травматичний розрив барабанної перетинки.
138. Сторонні тіла носа. Засоби видалення. Риноліти.
139. Травми носа та приносних пазух: класифікація, клініка, лікування.
140. Носові кровотечі: причини, симптоматика, методи зупинки.
141. Сторонні тіла глотки: клініка, лікування.
142. Стеноз гортані: визначення поняття, причини гострого та хронічного стенозу гортані.
143. Стадії стенозу гортані, принципи лікування (медикаментозне, продовжена інтубація, трахеотомія).
144. Трахеостомія: показання, її варіанти, техніка виконання. Конікотомія.
145. Сторонні тіла дихальних шляхів: причини аспірації, анамнез, характеристика сторонніх тіл.
146. Сторонні тіла гортані: клініка, методи видалення у дорослих і дітей.